

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 86

V Ljubljani, sreda dne 24. oktobra 1917.

Leto I.

Proti vladi!

Na vsem svetu ni najti enako klaverne vlade, kakor je v Avstriji. Lovi se semintje, mešetari z vsemi strankami, krošnjari z reformami, a koristnega ne napravi nič. Politično je neplodna, gospodarsko brezmočna. Vsakemu vprašanju, ki zahteva velikopoteznosti in odločnosti, se varno izogiblje, samo da se ne zameri ne Nemcem, ne Madžarom. Nemško nacionalnih kričarjev se bolj boji kakor vrag križa, in če Madžari le kihnejo, zleze pod klop. Slovanski narodi v monarhiji zahtevajo le to, kar jim gre: Enakovredni in enakopravni hočejo postati v krogu avstro-ogrskih narodov, nočejo biti več nadvladani. To je vse! A namesto da bi vlada resno preštudirala njihove zahteve, jih kratkomalo prezira in pušča, da odgovarjajo mesto nje na te zahteve razkričani politiki à la Wolf, Teufel, Markhl in dvojni renegat Linhart s svojim podkupljenim »štajercem«. Ali je potem čudno, če spravi le z največjo težavo večino za proračunski provizorij skupaj? Kdo naj z mirno vestjo dovoljuje taki neorientirani in pristranski vladi kredite, kako naj jej izrekajo zaupanje zastopniki tistih narodov, za katere so je le ječe in vislice? Jugoslovanski poslanci so z vso upravičenostjo v najstrožji vladni opoziciji, saj do danes vlada še ni priznala tega, kar je živa potreba za slovanske narode na jugu.

In kako se je obnesla vlada v gospodarskem oziru? Vse zamujeno! Iz vseh delov monarhije se grmadijo obtožbe nad njenim gospodarskim režimom, dan za dnem razkrivajo poslanci v interpelacijah, da je zgrajena naša gospodarska organizacija na principu protekcije agrarne velegospode. Od začetka vojne je zavoženo vse, zloglasne centrale so ubile poštenost in vzgojile odedušstvo v najgusnejših oblikah. Nastal je velikanski kaos, ki ga ni mogoče razrešiti več. Izhod iz tega zmedenega položaja v gospodarstvu je le eden: Takojšen mir! Ljudstvo je že tako izžeto, obupano, onemoglo, da novih žrtev in bremen ne more prenašati več. Zima se oglašja, a z grozo jo pričakuje vsakdo, ker ve, da si sam ne more pomagati nič več, a tisti, ki bi mu morali pomagati so brez glave, so izgubili krmilo in so se prepustili močnejšemu toku, ki prižene vse v prepad. Poleg vsega tega pa so pričeli še Vsenemci iz rajha raztezati svojo ostudno igro na monarhijo in zlat dež obljubujejo bratcem v Avstriji, če jih podpirajo pri njihovem ljudstvu sovražnemu delu proti miru. Vlada pa gleda brezbrizno to početje pripadnikov najbolj »patriotičnega« naroda, namesto da bi že v kali zatrla njihovo pogubonosno delo. Za brezmejne profite velekapitalistov naj izkrvavi ljudstvo do zadnje kaplje, naj prenaša strahote vojne še mesece in mesece, naj počasi umira od lakote, med tem ko se peščica brezvestnih mogotcev še zaduši v bogastvu. In kako oprezno in obzirno postopa vlada s temi ljudmi! Namesto da bi odločno segla po premoženju, ki je vzkliko tem krogom iz trpljenja in smrti milijonov bednih, in pogumno izvedla delno oddajo premoženja, da vsaj nekoliko zakrpa luknje zevajočih državnih blagajn, pa izjavlja, da je treba to stvar še dobro premisliti in da bo za tako nadlegovanje posedujočih slojev šele po vojni primeren čas. Gotovo, visoki gospodi se je treba približati ponižno. Kadar pa gre za indirektno davke, ki naj-

bolj teže neposedujoče sloje, takrat ni treba nobenega premišljevanja in odlašanja, takrat so načrti hitro izdelani in se hitro uresničujejo.

Iz dvojnih razlogov je tudi slovensko delavstvo proti tej vladi. Zapostavljeno je od nje politično in gospodarsko. Politično zato, ker potrebuje slovenski delavec za svoj svobodni razvoj svobodno jugoslovansko državo, ki mu jo odreka vlada. Prav tako kakor se brani delavstvo gospodarske odvisnosti od močnejšega razreda, prav tako se brani politične odvisnosti od močnejšega naroda. Odrekati kakemu narodu vse svoboščine le zato, ker je po številu manjši, ni le krivično, temveč tudi skrajno nemoralno. In zato ostane slovenski proletariat tako dolgo v skupnem boju z ostalimi razredi za najprimitivnejše pravice svojega naroda, dokler ne doseže narod popolne svobode, dokler ne bo uresničena jugoslovanska deklaracija in zato iskreno pozdravlja opozicijsko stališče Jugoslovanskega kluba, ki ga je zavzel klub v proračunski debati.

Nastop manjšine

v avstrijsko nemški socialno demokratični stranki.

(Dalje.)

3. Po izbruhu vojne je bilo vse delo stranke v tem, da so poslanci intervenirali pri oblastih in da so se strankini pristaši udeleževali upravnega dela v občinah in v vojnogospodarskih organizacijah. Ne da bi podcenjevali velikega dela, ki so ga izvršili naši sodrugi na ta način, se nam zdi vendar potrebno, da svarimo pred precenjevanjem in nevarnostmi teh metod. Socialna demokracija lahko izpolni svojo zgodovinsko nalogo le v razrednem boju. Moč stranke v razrednem boju se ne sme slabiti s tem, da se obremenjujejo vse moči stranke z zgolj upravnim delom. Bojnega stališča stranke proti vsemu meščanskemu svetu se ne sme slabiti z vsakdanjimi pogajanjmi z vlado in z dnevnim sodelovanjem z meščanskimi strankami. Stranka se ne sme izpremeniti v dobrodelno društvo, katerega delovanje je osredotočeno le v tem, da se izposlujejo posameznim plastem delavstva majhne izboljšave njihovih življenjskih razmer. Najvažnejša naloga stranke je in ostane boj proti gospodarski in politični vladi kapitala. Naloga socialne demokracije je boj proti razrednemu gospodarstvu, a ne pogajanja z vladajočimi razredi.

Ali tudi v političnem boju se odkriva duh tesnega reformizma, s katerim se bo stranka kmalu popolnoma prepojila. Naši poslanci in naše časopisje ne apelirajo nič več na voljo proletariata, temveč le še na uvidevnost vladajočih razredov. Ne iščejo več svoje naloge v tem, da bi pojasnjevali delavstvu razredni značaj kapitalistične države, temveč v tem, da bi prepričali vladajoče, da je izpolnitev socialno demokratičnih zahtev v njihovem lastnem interesu. Ne bojujejo se več proti vladajočim razredom, temveč jih hočejo pregovoriti. Nasproti temu se nam zdi umestno, da spomnimo na staro spoznanje, da je osvoboditev delavskega razreda delo tega razreda samega, da se ga izvaja le v boju proti vladajočim razredom.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Franciškanska ulica šte. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrto leta K 7-50, za mesec K 2-50. Za Nemčijo celo leto K 33-60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Reformizem vodi nujno v ministerializem. Saj že izvaja sodrug Renner, najdoslednejši zastopnik najožjega reformizma v Avstriji, v svoji zadnji knjigi, da je delavski razred z vlado svoje dežele tem tesnejše zvezan, čim bolj razvita je dežela in da bo delavski razred šele tedaj izpolnil svoje mednarodne naloge, če bo zastopan v vladi vsake dežele. Proti takim tendencam v stranki se bomo odločno borili. Odklanjamo vsako trajno zvezo z meščanskimi strankami, vsako politiko blokov, vsako dovoljevanje proračuna v razredni državi, vsako dovoljevanje vojnih kreditov in vsako udeležbo v meščanskih vladah. Vztrajamo pri načelu: Kapitalistični državi nobenega moža in nobenega groša!

4. Stürgkhova doba je dokazala, da je avstrijski državni zbor brezmočen, le navidezen parlament, ki mu puste vladajoči, da dela le tako dolgo, kolikor časa ga potrebujejo, a ga pahnejo proč, ko jim postane neprijeten. Naloga socialne demokracije ni, da bi olepševala ta dejstva, da bi zbužala v delavskemu razredu velika upanja na delo takega parlamenta in da bi tak parlament v vsakem primeru in za vsako ceno podpirala, »reševala«. Naloga socialne demokracije marveč je, poučiti mase, da pridemo do pravega parlamentarizma le s polno demokracijo, z reformo ustave na podlagi samodoločevanja narodov. Ona mora pripravljati delavstvo na možnost, da se sesuje iznova naš navidezni parlamentarizem, to spoznanje mu mora posredovati, da je težka državna križa, ki jo povzroča ponovna razrušitev navideznega parlamentarizma, najugodnejša prilika za boj, da se doseže pravi demokratični parlamentarizem.

Križa avstrijskega parlamentarizma je le znak težke državne krize, ki se jasno kaže v razmerju vseh slovanskih narodov napram državi. Strankino časopisje je težko krizo države prikrivalo in olepševalo zlasti pod vplivom in s članki sodruga Rennerja. V času, ko so bili umori po nagli sodbi na dnevnem redu, je Renner to državo naravnost idealiziral, jo slavil kot zavetišče malih narodov in prikazoval »nadnarodno državo« kot neko višjo državno obliko. On je hotel zbužati iluzijo, da se ozdravi lahko bolezen države z navadno reformo uprave. Ne podcenjujemo pomena in potrebe upravne reforme v občini in okrožjih, a prepričani smo, da ne zadostuje reforma naše organizacije uprave za rešitev državnega problema. Kakor ni mogoče rešiti socialnega problema le z navadnim upravnim delom, temveč le s tem, da si osvoji proletariat politično moč, tako tudi nacionalnega problema ni mogoče rešiti z nekaterimi upravnimi zakoni, temveč le s polno zmago demokracije. V boju za narodno avtonomijo ne more biti naše geslo uprava po okrožjih, temveč naše geslo je, da se skliče ustavodajalni nacionalni zbor posameznih narodov; vsak narod določi suvereno ustavo in upravno organizacijo za svoj narod in sklone upravo skupnih zadev v soglasju z ostalimi narodi.

5. V naši stranki imamo na eni strani nacionalno socialno strujo, katere glavna zastopnika sta Pernerstorfer in Leuthner, na drugi strani socialno patriotsko smer, katere zastopnik je Renner. Obema strujama postavljamo nasproti stari internacionalizem, ki presoja vsa vprašanja notranje in zunanje politike po splošnem interesu vsega medna-

rodnega proletariata, a ne po posebnih interesih nemškega naroda ali avstrijske države. V češkem delavstvu je enaka ločitev. Modračkovi nacionalno socialni struji in Šmeralovi socialno patriotski struji stoji nasproti mednarodna struja, ki jo zlasti zastopajo češki centralisti. V zadnjem času se oglašajo tudi v stranki separatistov nekateri, ki zastopajo stari internacionalizem napram Modračkovemu nacionalizmu in Šmeralovemu socialnem patriotizmu. Poljska socialna demokracija v Galiciji se je popolnoma vdala nacionalizmu. Ali po vojni se razvije gališko gibanje pod vplivom socialističnega gibanja po onih delih Poljske, ki so doslej še ruski. Od tu bodo prodrle v Galicijo tudi one poljske socialistične stranke, ki so ostale zveste načelom mednarodnega razrednega boja.

Smatramo, da postane skupna internacionalna stranka v Avstriji zmožna za uspešno delo šele tedaj, kadar se dovelj ojačijo med delavstvom posameznih narodov mednarodne struje. Danes ne bi bila skupna stranka nič drugega nego alianca med socialno patriotsko smerjo Rennerjevo in Šmeralovo; ne bi bila zmožna za uspešno delo, ker je nemogoča skupna mednarodna politika, dokler vpliva na nemško stranko Pernerstorferjev nacionalizem, na češko pa Modračkov. Skupno avstrijsko stranko ustvarimo lahko le po drugi poti: Če vodimo v naši stranki energičen boj proti nacionalnemu socializmu na eni strani, proti socialnemu patriotizmu na drugi strani, tedaj dobi ta naš boj odmev pri delavstvu drugih narodov. Z internacionalisti v nemški stranki se združijo češki in poljski internacionalisti. Le na ta način ustvarimo lahko mogočno, pravo internacionalno, enotno in življenja zmožno skupno stranko v Avstriji.

Po tej izjavi se je razvila daljša debata. Za večino so govorili Renner, Seliger, dr. Adler, Seitz in še več drugih; v imenu manjšine so nastopili dr. Maks Adler, dr. Schacherl, Richter. Debata je trajala v soboto in v nedeljo.

O nadaljnjem poteku strankinega zbora bomo še poročali.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 23. oktobra. (Kor. ur.) Na pobočju sv. Gabriela sta se izjalovila dva sovražna napada v boju z ročnimi granatami. Na ostalih bojiščih ni bilo nobenih večjih bojnih delovanj. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 23. oktobra. (Kor. ur.) Zapadno bojišče: Arm. sk. prestol. Rupprehta Bavarskega: Boji, ki so se razvili včeraj zjutraj v Flandriji med Draaihan in Poelcapelle, so trajali do večera. Cilj francoskih napadov je bil po najdenih poveljih dva do dvainpol km za našo prednjo črto. Sovražnik, ki je v začetku le na južnem robu gozda Houthouster prodril globlje v našo obrambno zono, je bil zavrnjen s protinapadom. Nato je prišel sovražnik z ojačenji, a tudi ni mogel razširiti prvotne pridobitve na ozemlju. Pridobil je le ozemlje v globokosti 300 metrov in v širini 1200 metrov. Pri Poelcapelle smo obdržali kljub močnim napadom Angležev naše prednje črte granatnih kotlin. Na ostalih delih bojišča se je popolnoma izjalovil sovražni naskok. Močni napadi so bili namerjeni tudi proti frontnemu oddelku ob obeh straneh Gheluvela. Naš obrambni učinek je zlomil silo angleškega sunka, ki ni prišel nikjer do naših ograj. Francozi in Angleži so imeli krvave izgube in so pustili ujetnike v naših rokah. Včerajšnji bojni dan v Flandriji nam je prinesel popoln uspeh. — Arm. sk. nemškega cesarjeviča: Artiljerijska bitka severovzhodno od Soissona je zastavila opoldne z vso silo; v meglenem jutru so pričeli Francozi le s poizvedovalnimi sunki. Zvečer je bil topovski ogenj iz vseh kalibrov v bojnem ozemlju med zemljiščem Ailette in Braye izredno silen. Ko se je znočilo je odnehal sovražni ogenj; od polnoči dalje se je zgostil v bobnajoči ogenj.

Zjutraj se je pričela infanterijska bitka s francoskimi napadi. Na vzhodnem bregu Moze so naskočili vzhodnoafriški polki in deli napadalnega bataljona po izvrstni topovski pripravi višino 326 južnozpadno od Beaumonta. Dobili smo nad 100 ujetnikov. — Vzhodno bojišče: Skupni plen z otokov v riškem zalivu znaša: 20.130 ujetnikov, nad 100 topov, od teh je 47 težkih ladijskih topov, nekaj revolverskih topov, 150 strojnih pušk in metalcev min, čez 1200 vpreg, okoli 2000 konj, 30 avtomobilov, 10 letal, 3 državne blagajne s 365.000 rublji, velike zaloge materiala za oskrbo in vojnega orožja. — Med Vzhodnim in Črnim morjem ni bilo večjih bojnih delovanj. — **Macedonska fronta:** Ker je bilo deževno vreme, je povsod popuščalo dopoldne bojno delovanje. Zvečer se je ojačilo pri Bitolju, v loku Černe in na zapadnem bregu Vardarja do Dojranskega jezera. — Prvi gen. kv. mojster: von Ludendorff.

Beg ruske mornarice na švedsko obrežje. Stockholm, 23. oktobra. Da se izogne nevarnosti obkolitve, je ruska mornarica sklenila, da odpluje v Botniški zaliv na švedsko obrežje ter ostane do konca vojne internirana na Švedskem. Posadka se vrne baje v Rusijo.

Politični pregled.

= Politika vojskovodij. Vojni maršal Hindenburg je gotovo med najslovesnimi vojskovodji. Naloga vojskovodij je težavna. Ni torej čuda, da nemški narod priznava tega vojskovodjo. In vendar je poslanec Heine govoril iz srca vsega nemškega naroda, ko je ugovarjal, da se Hindenburg vmešava v notranjo in zunanjo politiko države. Prebivalstvo Nemčije se jame vedno očitnejše deliti v dva tabora. Na eni strani je meščanstvo, kmetje in delavstvo, ki zahteva demokratizacijo države in jasno mirovno izjavo za mir brez aneksij in vojne odškodnine; drugi tabor, manjši, toda jačji, se brani demokratizacije in zahteva popolno zmago nad sovražniki Nemčije in Avstrije in njunih zaveznic ter aneksije. Ta stranka obsega v prvi vrsti težko industrijo, junckerstvo, tvorničarski fevdalizem na zahodu in agrarni kapitalizem na izhodu. Vpliv te stranke močno podpira glavni vojni stan. Take difference nastajajo pri vsaki vojni. In prav nič čudnega ni. Vojskovodja hoče zmago, to je njegov poklic, njegova naloga. Za ljudstvo pomeni vojna bedo. Za državnika je pa vojna le sredstvo za dosego političnih namenov. Skoro vsaka vojna konča z bojem med temi avtoritetami. Zgodovina nam marsikaj poroča o takih pojavih. Leta 1866 je stala pruska armada pred Dunajem. Generali niso hoteli odnehati, Bismarck je pa zahteval konec vojne. Generali so hoteli na Dunaj, Bismarck se je branil in zmagal. Po njegovem vplivu ni izgubila Avstrija ne Šlezijo ne nemško Češko in tudi ni plačala vojno odškodnino. Bismarck se je bal, da bi Avstrija sicer postala zaveznica Francije. Bismarcku so to politiko hudo očitali, a končno se je cesar Viljem tudi sam vdal, zlasti ker mu je to priporočal prestolonaslednik Friderik. Viljem je rekel, da mora skleniti „sramoten mir.“ Takrat je bil Moltke in njegovi generali, danes je Hindenburg in njegov štab. Takrat so rekli, da je Bismarck pustil svojega kralja „na cedilu“, danes pravijo državnozborna večina je izdajalska. „Sramotni mir“ danes pravijo „Scheidemannov mir“, „mir gladi“. Toda vsa Nemčija mora še danes hvaliti Bismarcku za svojo nemško državo. Če bi bila Avstrija takrat ponižana, bi se bila zatekla k Franciji in z Nemčijo bi bilo danes drugače. Skoro enako je bilo tudi v vojni 1870/71. Tudi ob tej vojni je nastal tak spor zaradi Alzacije Lorene. Bismarck je hotel osvojiti samo nemške dele teh dežel. Generali so pa uvaževali le strateški pomen trdnjave Metz. V tem primeru je Bismarck odnehal, dasi je bil prepričan, da ne bo Nemčija na zahodu imela miru, če si osvoji francoske pokrajine. Danes ne ve vsa Evropa, kaj pomeni triumf politike vojskovodij. Če bi bila Nemčija zavzela le nemške dele, bi danes ne bilo

tega spornega jabolka, ki zanje krvavi toliko narodov in je postalo v tej vojni takorekoč glavno sporno vprašanje. Bismarck se je še tretjič postavil v nasprotje z vojskovodji. Ko je Rusija zbrala leta 1888 vojaštvo na zahodu, so zahtevali generali, da naj Nemčija takoj prične „preventivno vojno“ proti Rusiji. Takrat je imel Bismarck znamenit govor in preprečil z njim vojno, ki je potem ni bilo, in prihranil človeštvu vojno skoro trideset let. Moltke je bil velik vojskovodja. Toda v edinem primeru, ko je njegova politika zmagala nad Bismarckovo politiko, je postala nesreča za Nemčijo in ves ostali svet; v obeh primerih pa, ko je zmagala Bismarckova politika, je bila ta v srečo Nemčije in drugih narodov. Hindenburg ni manjši vojskovodja kakor je bil Moltke, strokovnjak je na bojiščih, ne pa v državni pisarni. Njegov vpliv na politiko utegne biti enako neugoden, kakor je bil Moltkejev. Nemčija more imeti mir, če ga hoče, žakaj javne ponudbe miru, ki ne zahteva aneksije in vojne odškodnine, ne bi nobena ruska vlada odklonila. Ko pa Rusija pritrdi, bo s tem prisilila tudi zaveznike, da se pogajajo. Če se ne odloči Nemčija za tak mir, so krive temu notranje težkoče; delajo jih vsenemci in konservativci, ki kličejo tudi častitljivega Hindenburga na pomoč.

= Italijanska zbornica nesklepčna. Italijanska zbornica je razpravljala včeraj o interelacijah glede pomanjkanja krušnega žita. Poljedelski minister je izjavil, da je skoraj polovica italijanskih kmetijskih delavcev oproščena od vojaške službe in da je Italija vendar na boljšem kakor Francija, kjer se je površina obdelane zemlje zmanjšala vsled vojne za 35 odstotkov. Anglija je pospeševala izvoz žita v Italijo. Anglija sama izrablja sedaj za kruh nadomestila in Italija jo bo morala posnemati. Riž in koruzo dobi Italija tudi letos iz Indije in Amerike. Socialisti so zahtevali naj se letnika 1874 in 1875 takoj odpusti iz vojaške službe. Ministrski predsednik Boselli se je izjavil proti tej zahtevi. Ko so socialisti zahtevali poimensko glasovanje, je čez 100 poslancev zapustilo dvorano, vsled česar je zbornica postala nesklepčna.

= Angleški ministri o položaju. Londonski biro Reuter poroča: Ministrski predsednik Lloyd George je govoril v ponedeljek v Alberthall pred zelo mnogobrojnimi občinstvom v prilogi ljudski štedljivosti. Razpravljal je potem o ogromni višini vojnih stroškov ter izjavil: Ne morem prorokovati, kdaj bo konec vojne. Noben razumen človek ne bo vojne niti za eno uro podaljšal, če bi bila dana prilika za v resnici trajen mir (živahno pritrdjevanje), ne za mir, ki bi bil le priprava za novo, še strašnejšo vojno. Lahko si mislite, da z največjo pozornostjo motrim obzorje, a ne morem spoznati, da bi se pojavljali kakšni znaki, ki bi nas mogli dovesti do trajnega miru. — Minister Bonar Law je izjavil: Naši sovražniki še vedno ošabno kažejo na svojo vojno karto, pozabljajo pa na nemške kolonije v Afriki in na vse na svetu, kar je sedaj proti njim. Ne vidim nobenega pota k miru, razen pot zmagave. A mir bo kmalu prišel, čim bodo naši sovražniki sprevleli, da je položaj za nje vedno slabejši, čim dalje traja vojna. — Za Bonar Lawom je govoril Smuts, ki je rekel, da morajo biti možje in žene cele dežele složne z armado na Francoskem in Flanderskem, da se doseže zmaga.

= Demisija francoskega kabineta. Iz Pariza se uradno poroča, da je ministrski predsednik Painlevé v ponedeljek podal predsedniku republike demisijo skupnega kabineta. Poincaré je odgovoril, da je zbornica v petek izrekla kabinetu svoje zaupanje, vsled česar smatra predsednik, da ne more sprejeti demisije.

= Razpust dume. Ker so volitve za ustavodajno skupščino določene na 25. novembra, je ruska vlada odredila razpust četrte dume in razglasila mandate za ničeve in neveljavne.

= Rusija pred novimi dogodki. Švicarskim listom se iz Petrograda poroča: Celotna slika Petrograda se je od petka znatno spremenila. Vse odredbe vlade merijo na to, da je železniška proga v Moskvo in Kazan prosta za državne Transporte. Poslaniki aliiranih držav ostanejo, tako se zatrjuje, do zadnjega v Petrogradu. Premožnejši sloji zapuščajo mesto, ne toliko zaradi strahu pred Nemci, kakor pred

gospodstvom delavskega in vojaškega sveta, kateri ne zapusti Petrograda. Javno se že deluje na to, da se vlada strmoglavi. Kot kritični termin se imenuje 2. november, dan otvoritve kongresa delavskih in vojaških sovjetov. Anarhija je vedno večja. Iz cele srednje Rusije se poroča o kmetskih nemirih in uporih sodrge. Upori se množe.

— **Ruski delavski in vojaški sovjet** zahteva, da se udeležijo mirovne konference zastopniki vseh nevtralnih držav. Ta zahteva je tudi eden izmed mirovnih pogojev sovjeta.

Državni zbor.

Na Dunaju, 23. oktobra.

Včeraj je bilo v poslanski zbornici glasovanje o proračunskem provizoriju. Šestmesečni provizorij je bil odklonjen s 243 glasovi proti 175 glasovom, sprejet je bil pa predlog Diamanda, da se dovoli vladi štirimesečni provizorij, do konca februarja 1918. Vsa prizadevanja Seidlerjeva, da pridobi Poljake za šestmesečni provizorij, so se izjalovila in pri glasovanju so celo odšli iz zbornice poljski nacionalni demokratje in Długoszova skupina. Ukrajinci so odšli, ko je prišlo do glasovanja. Glasovanje se je izvršilo prvič po novem poslovniku in sicer po imenih. Poslanska zbornica je bila polna.

Prvi je govoril finančni minister baron Wimmer. Zaradi pomnoženega prometa bankovcev je izjavil, da je vzrok v tem, ker so se povišale vzdrževalnine, draginske doklade drž. uslužbencev, podpore beguncem itd. Kakršne so razmere sedaj, povzroči vsak povišan izdelek promet bankovcev. Prvo sredstvo, da se zmanjša promet bankovcev je, da postanemo varčni. Nato govori minister o predlogih ki zahtevajo povišane draginske doklade za drž. uslužbence, učiteljstvo, za ustanovitev 100 milijonskega obrtniškega fonda, kar znaša 600 milijonov. Nek predlog zahteva tudi, naj prevzame država polovico stroškov, ki jih imajo občine v prenešenem delokrogu. Kam to pelje, tega sploh ni mogoče predvideti. Pravi, da tako postopanje ni koristno, ker se vrine s tem v proračunski provizorij še poseben proračun. Po njegovem mnenju je najboljšje, da se ne določijo te zadeve posebej v proračunskem provizoriju, kajti vlada je po § 1 upravičena, da ukrene potrebno za nujne izdatke. Zato je tudi upravičena do teh izdatkov in bo še v letošnjem novembru razdelila med državne nastavljenke enkratno podporo, nekoliko višjo, kakor je bila ona v juniju. Tudi za draginske doklade učiteljstvu je nakazala deželam že predujme in jih bo nakazovala še dalje. Tudi obrtnikom bo pomagala vlada. Ali če dovoli 100 milijonski fond, tedaj se pomnože zopet bankovci. Primernejše je torej, da se postavijo v proračun le obresti tega fonda. Popolnoma nesprejemljiv je pa predlog izdatkov občin, ki jih imajo te v prenešenem delokrogu. To je enostavno nemogoče. Finančno ministrstvo daje že dlje časa potrebnim občinam predujme.

Poleg tega, da varčujemo pri izdatkih, imamo še drugo sredstvo, da znižamo promet z bankovci. To drugo sredstvo so davki. Vlada je že predložila nekaj tozadevnih predlogov, nekaj jih še predloži. Zalsti računa vlada na povišani davek pri spiritu. Tretje sredstvo so vojna posojila. Sedaj razpišemo 7. vojno posojilo in prosim vse gospe poslance, da podpirajo vlado pri propagandi za 7. vojno posojilo.

Svoj govor je sklenil minister tako-le: Debata o proračunskem provizoriju se je gibal bolj na političnem nego na finančnem polju. Seveda je pravica zbornice, da ostro kritizira politiko vlade. Ali globoko moramo obžalovati izjave, ki izhajajo iz tujega, nam sovražnega svetovnega naziranja. Neomajno vztrajamo na zvestobi napram našim zaveznikom, zlasti napram Nemčiji. Čeprav trpimo vsi vsled strahot vojne, vendar nas prešinja zavest, da zagotovimo svo-

jo in svojih otrok bodočnost le, če pogumno vztrajamo do zaželenega, častnega miru.

Posl. Hladnik nastopa proti temu, da se očita Jugoslovanom, ker ne glasujejo za proračun, da so premalo patriotični. Ker so Slovenci v narodnostnem oziru zatirani, ne morejo izrekati vladi zaupanja. Tudi ne morejo prevzemati pred ljudstvom odgovornosti, da bi dovoljevali vladi kredite za nadaljevanje vojne. Merodajni faktorji naj sklenejo mir, naj povedo mirovne cilje in naj ne poslušajo besed, ki so v oklicu nemških strank z dne 26. septembra. (Odobranje pri Jugoslovanih.)

Ukrajinec Wassilko naglašja, da velja za njegovo stranko še vedno taktika iz avgusta 1914: Za Avstrijo, proti carizmu (Wassilko je menda prespal rusko revolucijo, op. ur.) osvoboditev ukrajinskega ozemlja na Ruskem.

Posl. Langenhan kritizira poslovanje avstro-ogrsko banke in jej očita, da ni bila prav ničesar pripravila za vojno in da med vojno ni ničesar storila za dobavo kredita in za izboljšanje valute. Posl. Erb govori običajni govor nemških nacionalcev o patriotizmu in državni zvestobi Nemcev.

Nato je prešla zbornica k glasovanju, ko sta govorila govornika (Udržal proti, Löwenstein za). Za štirimesečni provizorij glasujejo nemške stranke, krščanski socialci, Poljaki, med temi tudi poljski socialni demokratje, Italijani s Primorskega, Ukrajinci iz Bukovine in židovska poslanca Straucher in Reitzes. Posl. Habermann predlaga naj se izvrši poimensko glasovanje o vojnem kreditu 9 milijard. Glasovanje se izvrši prvič po novem poslovniku z oddajo rdečih in belih glasovnic. Kredit 9 milijard se sprejme z 227 glasovi proti 170 glasovom. Z navadnim glasovanjem se sprejme zadnja točka § 3., da se dovoli 100 milijonov za uslužbenke državnih železnic.

Predlogi k proračunskemu provizoriju glede državnih nastavljenec, učiteljev, obrtniškega fonda se odkazuje odsekom, ki naj poročajo v 14 dnevih. Proračunski provizorij se sprejme nato tudi v tretjem čitanju.

Prihodnja seja v petek.

Posl. Tresić-Pavčić stavi predlog, naj se izvoli komisija zastopnikov vseh strank, ki naj preišče, koliko oseb je bilo na jugu monarhije obsojenih na smrt, koliko je bilo interniranih, konfiniranih in evakuiranih in koliko oseb je umrlo v koncentracijskih taboriščih.

Nemško nacionalni poslanci iz sudetskih dežel — 14 jih je — so ustanovili svojo organizacijo z imenom »Nemško nacionalna združitev«. Načelnik je dr. Urban. — Nemško nacionalna stranka je izvolila za načelnika dr. Sylvestra.

Dnevne beležke.

— **Omejitev porabe sladkorja.** Ker se je letos pridelalo znatno manj pese, se bo tudi produkcija sladkorja občutno zmanjšala. Vsled tega je urad za ljudsko prehrano odredil primerno omejitev porabe sladkorja. Že za prihodnji mesec se razdelitev sladkorja omeji ter dobi vsaka oseba mesečno četrto kilograma sladkorja manj kakor doslej. Dopustna poraba sladkorja se torej omeji za mestno in industrijsko prebivalstvo na tričetrt kilograma za vsako osebo mesečno, za kmetsko prebivalstvo pa na pol kilograma. Ta odredba stopi za enkrat v veljavo za mesec november, december in januar. Dosedanje sladkorne karte ostanejo še nadalje v uporabi, a sladkor se bo oddajal le na šest odrezkov. Odredba omejitve pa se ne tiče oseb, ki opravljajo težka dela, in otrok do starosti 6 let. Od 1. decembra naprej dobe tudi noseče in doječe ženske en kilogram sladkorja mesečno. Izvoz sladkorja se po možnosti omeji.

— **Trgovski dogovor med Avstrijo in Nizozemsko.** Med Avstro-Ogrsko in Nizozemsko se je ta dni sklenil dogovor, velja-

ven za šest mesecev, glede trgovskega prometa med obema državama. Nizozemska dovoli za to dobo avstroogrski monarhiji mesečni kredit 4 milijonov nizozemskih guldinarjev. Razen živil bo Nizozemska dobavljala naši državi živino, zlasti krave-mlekariče, iz Avstroogrsko pa bo dobivala les, olje za mažo, porcelan in telečje želodce. Sklenil se je trgovski dogovor tudi med Nizozemsko in Nemčijo. Nemčija bo izvažala na Nizozemsko premog in železo, dobivala pa bo razna živila. Nizozemska dovoli Nemčiji mesečno 10 milijonov kredita.

— **Pšenica za Ljubljano.** Kakor se v poučenih krogih zatrjuje, je došla zadnje dni v Ljubljano izdatna množina rumunske pšenice. Lepo blago je namenjeno v prvi vrsti ljubljanski mestni aprovizaciji, ter državni in južni železnici.

— **Saharina ni.** Prodaja saharina je ustavljena. Vzrok temu je baje, ker je tovarna saharina v Oderbergu, ki je edina v Avstriji, zaradi pomanjkanja premoga in surovin začasno ustavila obrat. V kavarnah ni skoraj nikjer več dobiti saharina.

— **Nemška državna banka proti avstrijski valuti.** Mariborska »Straža« poroča pod zgornjim naslovom sledeče: V raznih nemških bankah je namreč naloženega mnogo avstrijskega denarja. Računa se, da okolo ene milijarde kron. Čez ta avstrijski denar je nemška državna banka sedaj odredila za p o r o. To je, terjatve, ki jih imajo Avstrijci pri nemških bankah se smejo porabljati samo za plačilo nemških računov, ne smejo se pa porabljati za plačilo tujini. Posledica te naredbi bo, da bo vrednost naših kron napram nemškim markam še bolj padla in v tem razmerju bo padla seveda tudi vrednost našega denarja v ostali tujini. Najbolj čudno pri vsej tej stvari je pa to, da je nemška državna banka na vabilo avstro-ogrsko banke, naj imenuje svoje zastopnike, da bosta vprašanje uredili obe banki sporazumno, odgovorila, da njeni uradniki nimajo časa za pogajanja!

— **Kako se ravna z interniranci.** V neki interpelaciji na ministrskega predsednika navaja poslanec Pittoni drastične primere, kako se izpolnjujejo vladne obljube glede internirancev in konfinirancev. Iz kopice takih primerov navajamo naslednjega: Josip Vatoraz, profesor v Kopru, je bil 14. septembra 1916 iz svojega stanovanja z bajoneti odpeljan v tržaške zapore, od tam pa čez nekaj dni v taborišče Mittenbraben v Nižji Avstriji, kjer je bil interniran. Komisija, ki je po cesarskem ukazu dne 11. aprila letos prišla v taborišče, je profesorja Vatorza takoj oprosila vsake omejitve osebne svobode. Dotični razpis se mu je vročil 18. aprila. 15. maja je profesorjeva soproga potom okrajnega glavarstva v Kopru vložila na tržaško namestništvo prošnjo za dovolitev vrnitve, 27. junija je odposlal profesor enako prošnjo na tržaško namestništvo. 2. julija mu je sporočila žena, da je glasom obvestila okrajnega glavarstva dovoljena takojšnja vrnitev v Koper. Minil pa je teden za tednom a dovoljenja le ni bilo. 25. julija je profesor Vatoraz, urgiral rešitev prošnje za vrnitev; 11. avgusta torej 4 mesece potem, ko je bil oproščen od vsake omejitve osebne svobode, se mu je dostavil razpis namestništva, s katerim se mu dovoljuje vrnitev v Koper. Potne listine — tako se mu je naročilo — naj si izposluje pri skupini za potne listine vojna pošta št. 1005. 17. avgusta je vzel Vatoraz pri okrajnem glavarstvu v Hollabrunnu potni list, katerega mora priložiti prošnji za potno dovolilo pri vojaški oblasti. Mlad uradnik pa je bil drugega mnenja; izjavil je, da dobi potni list še le potem, ko prejme vojaško potno dovolilo. profesor vložil prošnjo pri vojaški oblasti brez potnega lista; 19. septembra je slučajno izvedel, da je vojaška oblast vrnila akt okrajnemu glavarstvu z opombo, da ne ugovarja vrnitvi profesorja Vatorza, če mu okrajno glavarstvo izda potni list. Med tem pa je prišla železniška zapora in Vatoraz ni mogel odpotovati. Če ne bo novih težav, ima profesor upanje, da se vrne v Koper meseca novembra — torej sedem mesecev potem, ko je bil »oproščen vsake omejitve osebne svobode« in štiri mesece potem, ko je politična oblast dovolila, da se lahko takoj vrne domov.

Aprovizacija.

Sveža repa na rdeče in rumene izkaznice A se deli v četrtek, 25. t. m. popoldne na Poljanski cesti št. 15. Red je ta-le: Od 1. do 2. rdeče izkaznice A št. 1 do 100, od 2. do pol 3. rdeče izkaznice A št. 101 do konca, in od pol 3. do pol 4. vse rumene izkaznice A. Vsaka oseba dobi 5 kg repe. Kilogram stane 10 vin. Pripravite vreče.

Sveža repa na rdeče izkaznice brez A se deli v četrtek, 25. t. m. popoldne na Poljanski cesti št. 15. Od pol 4. do pol 5. št. 1 do 100, od pol 5. do 5. št. 101 do 150. Vsaka oseba dobi 5 kg repe. Kilogram stane 10 vinarjev.

Oddaja mesa na rdeče izkaznice brez A se edli v četrtek popoldne v cerkvi sv. Jožefa po tem redu: Od 2. do pol 3. št. 1 do 200, od pol 3. do 3. št. 201 do 400, od 3. do pol 4. št. 401 do 600, od pol 4. do 4. št. 601 do 800, od 4. do pol 5. št. 801 do konca. — 1 oseba dobi četrt kg, 2 osebi pol kg, 3 do 4 osebe tri četrt kg, 5 do 6 oseb 1 kg, 7 do 8 oseb 1 in četrt kg, več oseb 1 in pol kg. — Kilogram stane 2 kroni.

Meso na rdeče in rumene izkaznice A se deli v četrtek, 25. t. m. popoldne v cerkvi sv. Jožefa od pol 5. do 5. rdeče izkaznice A št. 1 do konca, od 5. dalje rumene izkaznice A.

Repa. Mestna aprovizacija je pridobila nekaj vagonov sveže repe. To repo že oddaja ubožni akciji po zelo znižani ceni, prejele jo bodo pa tudi druge stranke, toda le toliko, kolikor jo rabijo za lastno rodbinsko potrebo. Pri tem prihajajo v prvi vrsti v poštev one rodbine, ki bi si rade same doma napravile kisló repo. Razpisujemo torej glede repe zglaševanje strank I. okraja za četrtek, 25. t. m. dopoldne in popoldne. Nakazila in pojasnila bo dajal aprovizijski urad v svoji pisarni na Poljanski cesti št. 13. I. nadstr., oddelek za sadje. Najmanjša oddajna množina je za osebo 20 kg. Kilogram stane 40 vin. V manjših množinah bo prodajala mestna aprovizacija repo na trgu.

Zadnje vesti.

Italijansko vojno poročilo.

Dunaj, 23. oktobra. Italijansko vojno poročilo: V ozemlju Cadore so včeraj močne avstro-ogrske in nemške čete napadle naše pozicije. Sovražnik je bil po težkem boju z velikimi izgubami odbit. Del naših strelskih jarkov, katerega je bil sovražnik zasedel, smo danes zopet iztrgali sovražniku. Na ostali fronti živahno bojno delovanje. Na fronti julijskih alp živahno artillerijsko streljanje, ki je trajalo cel dan. Dva sovražna letala smo sestrelili. Eno nemško letalo je pri Grgarju v naši črti padlo na tla, eno pa pri Podlaki pred našo črto.

Kanclerska kriza v Nemčiji.

Berlin, 23. oktobra. Cesar sprejme voditelje parlamentarnih strank, da mu povedo mnenje o osebi bodočega kanclerja in političnih smereh, ki naj jih zasleduje. Kot kandidate za kanclersko mesto imenujejo Kühlmanna, Solfa, Rödera in bivšega kanclerja Bülowa ter norveškega poslanika Hintzeja, ki je že pri zadnji kandidaturi prihajal prav resno v poštev.

Dogodki v Rusiji.

Kodanj, 23. oktobra. Glasom petrograških poročil je nasvetoval vladni komisar, ki je bil odposlan v Tobolsk, naj se carska rodbina premesti v drug, bolj oddaljen kraj, ker tudi v samostanu, kamor se je bila preselila, ne more v miru živeti. Velike množine ljudstva se zbirajo pred samostanom, kleče in molijo. Tudi vojaštvo, ki straži cara, ni zanesljivo.

Petrograd, 23. oktobra. Minister notranjih zadev je z ozirom na vedno se ponavljajoče nemire, ki otežujejo položaj dežele, razposlal vladnim organom vseh pro-

vinc brzojavno okrožnico, naj pritegnejo pametne elemente k borbi proti anarhiji.

Petrograd, 23. oktobra. »Birževija Vjedomosti« poročajo, da je vlada sklenila sklicati ustavodajno skupščino v Moskvo. Vlada se bo šele meseca novembra preselila v Moskvo. Delavski sovjet v Kronštatu je sklenil, dvigniti proti Kerjenskemu obtožbo, ker je Kronštatski posadki očital, da ni storila svoje dolžnosti.

Petrograd, 23. oktobra. Petrograški delavski in vojaški sovjet je sklenil, da osnuje poseben revolucionarni generalni štab za obrambo mesta.

»Čas je na naši strani«.

London, 23. oktobra. Ministrski predsednik Lloyd George je v daljšem govoru razlagal vojne cilje alirancev. Njihov ideal je svet s svobodno demokracijo. Nato je govoril o vojni podmorskih čolnov: Čas je na strani Anglije. Leta 1917 so dejali Nemci, da Amerika ne šteje, leta 1918 bodo dejali, da Amerika ne bo imela velike armade, a leta 1919 ne bo nič več. To je način, po katerem računajo v Potsdamu. Izgube nemških podmorskih čolnov so v zadnjih desetih mesecih dvakrat tako visoke kakor preteklo leto. Resnica je, da je čas na naši strani. Gradnja naših ladij se množi in po naših načrtih izdelamo lahko štirikrat več kakor v zadnjem letu. Amerika dela prav tako. Nemčija se je smejala ob vojnih napovedbah Kitajske, Brazilije, Peru in Guatemale, a sedaj postaja ta smeh že votel, ker izdelujejo te dežele živila in sirovine za ves svet. Nato opozarja Lloyd George na važnost bodoče konference alirancev, ki se je udeležita tudi Amerika in Rusija. Sklepi te važne konference, ki bo politična in vojaška, bodo vplivali na ves potek vojne in odločijo morda tudi njen končni izid.

Dolžnost vsakega sodruga in prijatelja našega lista je, da za list agitira, nabira naročnike in pošlje upravi vse naslove svojih znancev in prijateljev, katerim bi se list poslal na ogled.

Zavarovanje na VII. vojno posojilo.

C. kr. avstrijski zaklad za vdove in sirote, zavarovalni oddelek,

deželna poslovalnica v LJUBLJANI, Franca Jožefa nabrežje št. 1,
bode sprejemat

na temelju pogodbenega dogovora s c. kr. priv. življensko
zavarovalnico **AVSTR. FENIKS** na Dunaju

**zavarovanja tudi na sedmo vojno posojilo,
in sicer pod najugodnejšimi pogoji.**

Vpeljejo se novi načini zavarovanja.

Tako zavarovanje olajša vsakomur najetje VII. vojnega posolila z malimi delnimi vplačili v daljši ali krajši dobi.

**Pojasnila dajejo tudi naše poslovalnice v vseh
političnih okrajih.**

Kons. društvo rudarjev v Hrastniku,

r. z. z o. z.

vabi na

občni zbor,

ki bo

**v nedeljo dne 28. oktobra 1917 v združni
gostilni ob 3. popoldne.**

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo računov za leto 1916/17.
3. Poročilo nadzorstva in podelitev odveze načelstvu.
4. Razdelitev prebitka.
5. Volitev enega člana v načelstvo.
6. Volitev štirih nadzornikov.
7. Predlogi in nasveti.

Predlogi naj se najmanj 8 dni pred občnim zborom naznanijo načelstvu.

Za nadzorstvo:

Al. Privšek.

Iščemo stalnega

raznašalca oziroma raznošalko
za Šiško. — Upravna „NAPREJA“.

Mati.

Zanimiv roman iz delavskega življenja.

Spisal M. Gorki.

Cena izvodu je 4 K, po pošti 20 v več.

Dobiva se v knjigarnah in tudi
potom uprave našega lista.